

Прегледана површина	
Поријекло биљног материјала	
GPS координате	
Врста биљке домаћина	
Дијелови биљке који се узоркују	

Примједбе: _____
 _____
 _____

Одговорно лице произвођач / власник биља

Овлашћено лице за фитосанитарни преглед

ПРИЛОГ 4.

Образац 1. Укупни резултати Програма посебног надзора над присуством карантинских вируса на *Rubus spp.* у производним засадама биљака домаћина у Републици Српској у 2020. години

Врста узорка	Малина										Купина											
	CLRВ		ТоRV		TRSV		ArMV		ApMV		CLRВ		ТоRV		TRSV		ArMV		ApMV			
Регија	Позитивни резултати	Негативни резултати																				
Бања Лука																						
Приједор																						
Бијељина																						
Укупно:																						

Образац 2. Укупни резултати Програма посебног надзора над присуством карантинских вируса на *Rubus spp.* спроведеног у регистрованим расадницима и над биљкама при увозу и промету у Републици Српској у 2020. години

Врста узорка																				
Малина										Купина										
CLRВ		ТоRV		TRSV		ArMV		ApMV		CLRВ		ТоRV		TRSV		ArMV		ApMV		
Позитивни резултати	Негативни резултати																			

Образац 3. Списак GPS координата у XY координатном систему са мјеста узорковања

Редни број	Подручје	Власник биља	X координата	Y координата	Вријеме прегледа / узорковања	Биљна врста	Резултат лабораторијске анализе
1.							

Након завршетка Програма посебног надзора попуњене табеле потребно је у електронској форми доставити Министарству, на мејл-адресу: mps@mps.vladars.net.

Рок за завршетак наведених послова је 10. децембар 2020. године.

630

На основу члана 31. Закона о заштити здравља биља у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", број 25/09) и члана 76. став 2. Закона о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", број 115/18), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде д о н о с и

ПРОГРАМ

ПОСЕБНОГ НАДЗОРА НАД ПРИСУСТВОМ *Tomato spotted wilt virus, TSWV* У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ У 2020. ГОДИНИ

Члан 1.

Овим програмом утврђује се мјере, рокови, начин спровођења мјера, субјекти који ће их спроводити, извори и

начин обезбјеђивања и коришћења средстава и начин контроле спровођења мјера посебног надзора над присуством *Tomato spotted wilt virus, TSWV* на подручју Републике Српске у 2020. години.

Члан 2.

(1) Циљ Програма је утврђивање присуства, односно одсуства карантински штетног организма *Tomato spotted wilt virus, TSWV* код произвођача расада, произвођача поврћа и цвијећа и других врста домаћина патогена који су наведени у члану 4. овог програма.

Члан 3.

(1) Посебан надзор ради детекције карантински штетног организма *Tomato spotted wilt virus, TSWV* спроводи се на цијелој територији Републике Српске.

(2) Институција која има овлашћење Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске (у даљем тексту: Министарство) за спровођење послова од јавног интереса у области дијагностике штетних организама и заштите здравља биља за штетни организам из става 1. овог члана (у даљем тексту: овлашћена институција) спроводи посебан надзор код произвођача расада, произвођача поврћа и цвјетних врста које су домаћини Tomato spotted wilt virus, TSWV.

(3) Овлашћена институција припрема информационе летке са стручним савјетима о начинима спречавања ширења и могућим мјерама контроле патогена и вектора.

(4) Програм посебног надзора подразумева мониторинг који се спроводи над присуством штетних организама (у даљем тексту: мониторинг).

Члан 4.

(1) Програмом посебног надзора обухваћене су најважније биљке домаћини овог вируса попут паприке (*Capsicum annuum* L.), парадајза (*Solanum lycopersicum* L.), плави патлиџан (*Solanum melongena* L.), салата (*Lactuca sativa* L.), грашак (*Pisum sativum* L.), пасуљ (*Phaseolus vulgaris* L.), врежасте културе (краставац, диња, лубеница), дуван (*Nicotiana tabacum* L.), кромпир (*Solanum tuberosum* L.) и велики број украсних биљака (*Chrysanthemum indicum*, и *Pelargonium* L., *Alstroemeria*, *Anemone*, *Antirrhinum*, *Araceae*, *Aster*, *Begonia*, *Bouvardia*, *Calceolaria*, *Callistephus*, *Celosia*, *Cestrum*, *Columnnea*, *Cyclamen*, *Dahlia*, *Dendranthema x grandiflorum*, *Eustoma*, *Fatsia japonica*, *Gazania*, *Gerbera*, *Gladiolus*, *Hydrangea*, *Impatiens*, *Iris*, *Kalanchoe*, *Leucanthemum*, *Limonium*, *Pelargonium*, *Ranunculus*, *Saintpaulia*, *Senecio cruentus*, *Sinningia*, *Tagetes*, *Verbena*, *Vinca* и *Zinnia*).

(2) Tomato spotted wilt virus, TSWV преноси се зараженим расадом и резницама и трипсима од који су најважнији *Frankliniella occidentalis* (западни цвјетни трипс), *F. schultzei* (памуков трипс), *F. fusca* (луков трипс), *Thrips tabaci* (дуванов трипс), *T. setosus*, *T. moultoni*, *F. tenuicornis*, *F. bispinosa*, *Lithrips dorsalis* и *Scirtothrips dorsalis*.

Члан 5.

(1) Визуелне прегледе и узимање службених узорка у производним засадима и расадницама домаћина врши овлашћена институција уз присуство запослених у Министарству који обављају послове пружања стручних услуга у пољопривреди и који одређују локацију и засад за узимање узорка.

(2) Лабораторијске анализе свих службених узорка на присуство карантинског вируса овог програма врши овлашћена институција.

Члан 6.

Одабир локација за спровођење овог програма врши се на основу биологије штетног вируса и вектора, климатских услова за његов развој, географске дистрибуције и величине површина на којима су заступљене биљне врсте биљки домаћина.

Члан 7.

Прописани ток визуелног прегледа и метода узорковања за лабораторијске анализе наведени су у Прилогу 1. овог програма, који чини његов саставни дио.

Члан 8.

Преглед дистрибуције и броја узорка за лабораторијско испитивање присуства Tomato spotted wilt virus, TSWV из производних засада и регистрованих расадника приказан је у Прилогу 2. овог програма, који чини његов саставни дио.

Члан 9.

(1) Визуелно се прегледају површине на којима су заступљене биљке домаћини, при опису мјеста и узимања узорка описује се мјесто узорковања са обавезним означавањем GPS позиције, а то се наводи у записнику о узимању

узорка и пријави узорка, који се налази се у Прилогу 3. овог програма, који чини његов саставни дио.

(2) На основу резултата спровођења овог програма, узорковања и извјештаја из лабораторија, овлашћене институције дужне су да израде карту подручја са извршеним визуелним прегледима, карту локација узорковања и карте локација са позитивним узорцима користећи Fito-GIS апликацију.

(3) Карте из става 2. овог члана достављају се Министарству у електронском облику.

Члан 10.

(1) Рок за узимање узорка код произвођача расада, произвођача поврћа и цвјетних врста, те достављање узорка овлашћеној лабораторији ради лабораторијских анализа је 1. децембар 2020. године.

(2) Коначни извјештај о спроведеном програму и карте из члана 9. став 2. овог програма достављају се Министарству до 10. децембра 2020. године.

(3) Вршиоци посебног надзора благовремено извјештавају Министарство о посебним догађајима током спровођења овог програма, а посебно о свим случајевима откривања карантинских вируса који су предмет посебног надзора.

(4) Укупни резултати овог програма воде се и достављају Министарству на прописаним обрасцима 1, 2 и 3, који се налазе у Прилогу 4. овог програма и чине његов саставни дио.

Члан 11.

Спровођење овог програма финансира се из буџета Републике Српске, на основу Правилника о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривреде и села у 2020. години – право на подстицајна средства за финансирање програма из области заштите здравља биља.

Члан 12.

Овај програм ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 12.03.3-330-1003/20
30. марта 2020. године
Бањалука

Министар,
Др **Борис Пашалић**, с.р.

ПРИЛОГ 1.

Ток визуелног прегледа и метода узорковања

1.1. Ток визуелног прегледа

Симптоми проузроковани другим *tosprovirusima* не разликују се од оних које изазива TSWV. Симптоми могу подсјећати на физиопатије или на симптоме бактеријских или микозних обољења. Некротичне пјеге на лишћу могу да подсјећају и на оштећења од пестицида. У неким случајевима заразе су латентне, односно без видљивих симптома. Такве биљке представљају највећу опасност и извор заразе у затвореним просторима. Код биљака домаћина, укључујући парадајз, импатиенс, цикламу, бегонију и глоксинију, јављају се специфични симптоми у виду концентричних прстенова на лишћу, цвјетовима или плодовима. Ове зонирање пјеге, које имају изглед мете, у почетку су жуте или љубичасте, а касније могу да постану жутосмеђе или смеђе. Као специфични симптоми јављају се и бронзаста боја на најмлађем лишћу парадајза и љубичасте пруге на стаблу парадајза и импатиенса. Заједничко за испољавање симптома на различитим домаћинима јесу прстенасте пјеге (жути или тамносмеђи некротични прстенови) или друге линијске шаре, црне пруге на петелкама и стаблу, некротичне пјеге на лишћу или некроза врха биљака. На парадајзу се уочава бронзавост лишћа, ковцање, некротичне пруге и тачке на лишћу. Тамносмеђе пруге се појављују и на лисним дршкама, стабљници и вршним дијеловима. Биљке су кржљаве и слабијег пораста у поређењу са незараженим. Зрели плодови испољавају свијетло-црвене или жуте регије на pokožици. На паприци симптоми се огледају појавом кржљавих и хлоротичних биљака. Лишће може да испољава хлоротичну цртичавост или мозаик са некротичним пјегама. Некротичне пруге јављају се и на стабљници све до терминалних изданака. Код салате инфекција почиње на лишћу које постаје хлоротично са смеђим мрљама. Промјена боје се шири на унутрашње лишће и доводи до престанка раста на једној страни биљке. На хризантемама постоји широк спектар варијација симптома између сорти. Јављају се обично црне пруге на стабљници и увелост. На *Sinningia* spp инфицирани листови показују жуте или

смеђе пјеге на листовима или различите патерне. Некротичне простенасте пјеге на лишћу импатиенса.

1.2. Узимање узорака

Приликом узорковања треба водити рачуна о неравнојерној дистрибуцији вируса у биљци. Начин одабира биљног материјала: као препоручени за припрему узорака за тестирање ELISA тестом и RT-PCR. Неопходно је узорковати биљни орган са израженим симптомима, узорак формирати и од различитих симптома на различитим биљним органима, са више дјелова исте биљке. Обратити пажњу да се одвојени узорци формирају од што различитијих симптома присутних у усјеву.

Уколико не постоје биљке са симптомима, потребно је извршити преглед усјева у проходу у облику слова W или дијагонално или по редовима. Без обзира који начин прохода се одабере, треба сакупити лишће биљака без симптома по случајном избору. Најмање по 50 узорака листова треба сакупити из једног усјева. Од сакупљеног лишћа без симптома треба правити збирне узорке, 5 група по 10 листова, за лабораторијско тестирање.

Када се ради о резницама као вегетативном пропaгaтивном материјалу или усјеву који је јако осјетљив, неопходно је стално

узорковање биљака без симптома, јер оне служе као извор инокулама за даље ширења TSWV.

Приликом провјеравања фитосанитарног статуса расада парадајза на економски важне вирусе треба укључити и TSWV, јер је парадајз једна од јако осјетљивих гајених биљака на овај вирус. Узорковања треба обавити када је расад у фази да има 4 до 6 правих листова. Ако је у питању мања производња расада, преглед и узорковање треба обавити како је то наведено. У случају веће производње парадајза, гдје је производња по једном стакленичком објекту око 100.000 сијанаца парадајза у полистиренским контејнерима, узорковање треба обавити по раму облика слова W на сваких 2 m² (око 2.300 биљака), треба сакупити 24 подузорка које чине листови појединачних биљака. Тако одабрани подузорци чувају се у једној пластичној кеси и од њих се формира јединица узорка за тестирање чија величина треба да буде 1,2 g.

1.3. Методологија лабораторијских анализа биљних узорака

Врше се по међународно признатим методама, описаним у PM 7/34(1) Tomato spotted wilt tospovirus, Impatiens necrotic spot tospovirus and Watermelon silver mottle tospovirus, Bulletin OEPP/EPPO Bulletin (2004) 34

ПРИЛОГ 2.

Табела 1 – Преглед дистрибуције и броја узорака за лабораторијско тестирање у мјестима раста биљака домаћина у Републици Српској TSWV на биљкама домаћинима из члана 4. овог програма који је спроведен од стране овлашћене институције на унутрашњем подручју Републике Српске у 2020. години

Регија	Повргарско-ратарске биљке	Цвијеће и украсно биљке
Бањалука		7
Градишка	5	20
Бијељина	10	10
Требиње	8	
Укупно	23*	37*

* Извршити узимање узорака водећи рачуна о разноврсној заступљености биљака домаћина и о њиховој заступљеност по регијама.

ПРИЛОГ 3.

Записник за посебан надзор над присуством TSWV Tomato spotted wilt virus

(прегледи површина произвођача расада и производних засада биљки домаћина за лабораторијску анализу)

Број: бр. регије – бр. службе – крај маја до краја јуна – ваш број, година

Нпр.: 01-01а-III-10/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.../2020.

Датум:

Шифре узорка:

Подаци о произвођачу

Назив	
Адреса	
Телефон	
Број пољопривредног газдинства	

Подаци о биљној врсти

Подручје	
Општина	
Катастарска општина	
Потес	
Прегледана површина	
Поријекло биљног материјала	
GPS координате	
Врста биљке домаћина	
Сорта	
Дијелови биљке који се узоркују	
Поријекло расада уколико је производни засад	

Примједбе: _____

Одговорно лице произвођач / увозник / власник биља

Овлашћено лице за преглед

ПРИЛОГ 4.

Образац 1. Укупни резултати Програма посебног надзора над присуством TSWV на биљкама домаћинима из члана 4. овог програма који је спроведен од стране овлашћене институције на унутрашњем подручју Републике Српске у 2020. години

Произвођачи расада	Повртарско-ратарске биљке	Цвијеће и украсно биљке	Укупно
Број узорака за лабораторијску анализу			
Број позитивних узорака			
Број негативних узорака			
Производни засади	Повртарско-ратарске биљке	Цвијеће и украсне биљке	Укупно
Број узорака за лабораторијску анализу			
Број позитивних узорака			
Број негативних узорака			

Образац 3. Списак GPS координата у XY координатном систему са мјеста узорковања

Редни број	Подручје	Власник биља	X координата	Y координата	Вријеме прегледа / узорковања	Биљна врста	Резултат лабораторијске анализе
1.							

Након завршетка Програма посебног надзора, попуњене табеле у електронској форми потребно је доставити Министарству на мејл-адресу: mps@mps.vladars.net

Рок за завршетак наведених послова је 10. децембар 2020. године.

631

На основу члана 31. Закона о заштити здравља биља у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", број 25/09) и члана 76. став 2. Закона о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", број 115/18), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде доноси

ПРОГРАМ

**ПОСЕБНОГ НАДЗОРА НАД ПРИСУСТВОМ
КАРАНТИНСКИ ШТЕТНОГ ОРГАНИЗМА Grapevine
flavescence dorée phytoplasma, FD У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ
У 2020. ГОДИНИ**

Члан 1.

Овим програмом утврђују се мјере, рокови, начин спровођења мјера, субјекти који их спроводе, извори и начин обезбјеђивања и коришћења средстава и начин контроле спровођења мјера посебног надзора над присуством штетног организма Grapevine flavescence dorée phytoplasma, FD на подручју Републике Српске у 2020. години.

Члан 2.

Циљ овог програма је утврђивање присуства, односно одсуства карантински штетног организма на мјестима производње садног материјала, у производним засадама биљака домаћина, те на мјестима уласка пошиљки садног материјала које се увозе у Републику Српску.

Члан 3.

(1) Посебан надзор ради детекције карантински штетног организма спроводи се на граничним прелазима и на цијелој територији Републике Српске гдје је заснована производња садног материјала и гдје се налазе производни засади биљака домаћина.

(2) Посебан надзор и мјере надзора спроводе Републичка управа за инспекцијске послове Републике Српске (у даљем тексту: Инспекторат) и институције које имају овлашћење Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту: Министарство) за спровођење послова од јавног интереса у области дијагностике штетних организма и заштите здравља биља (у даљем тексту: овлашћене институције).

(3) Овлашћена институција припрема информационе летке са стручним савјетима о начинима спречавања ширења и могућим мјерама контроле патогена и вектора.

(4) Програм посебног надзора подразумијева мониторинг који се спроводи над присуством штетних организма (у даљем тексту: мониторинг).

(5) Фитосанитарни инспектор дозволиће увоз пошиљке само ако пошиљка испуњава прописане услове.

(6) Увозне пошиљке које су обухваћене мониторингом не задржавају се на граничном прелазу до добијања резултата лабораторијских анализа.

(7) У случају детекције карантински штетног организма, Инспекторат предузима све неопходне радње у складу са прописима којима је регулисана ова област.

Члан 4.

(1) Главне биљке домаћини штетног организма проузроковача златастог жутила винове лозе Grapevine flavescence dorée phytoplasma, FD су винова лоза (*Vitis* spp), поред ње присуство је утврђено на павиту (*Clematis vitalba* L.), јови (*Alnus* spp.) и пажасену или киселом дрвету (*Ailanthus altissima* [Mill.] Swingle).

(2) До сада је утврђено да Grapevine flavescence dorée phytoplasma, FD преноси *Scaphoideus titanus* Ball са заражене на здраву винову лозу, а у Италији и Србији је утврђено да у преношењу са зараженог павита на лозу учествује и *Dictyophara eugroaea* L., постоје назнаке да *Oncopsis alni* Schrank учествује у преношењу фитоплазме са јове на винову лозу, такође утврђена је и векторска улога *Orientus ishidae* Matsumura.

Члан 5.

(1) Визуелне прегледе и узимање службених узорака у производним засадама винове лозе врше овлашћене институције уз присуство запослених у Министарству који обављају послове пружања стручних услуга у пољопривреди и који одређују локацију и засад за узимање узорака.

(2) Визуелне прегледе и узимање службених узорака за лабораторијско тестирање матичних стабала из регистрованих засада биљака домаћина и садног материјала из увоза спроводи Инспекторат.

(3) Лабораторијске анализе свих службених узорака на присуство карантински штетног организма и његовог вектора из члана 2. овог програма врше овлашћене институције.

Члан 6.

Одабир локација за спровођење овог програма врши се на основу биологије штетног организма и његовог вектора, климатских услова за његов развој, географске дистрибуције и величине површина на којима су заступљене биљне врсте биљки домаћина.

Члан 7.

Ток визуелног прегледа и метода узорковања за лабораторијске анализе описани су у Прилогу 1. овог програма, који чини његов саставни дио.